

Το Σύστημαν: ένα τραγούδι-ιστορία μιας εξέγερσης (Ηλεκτρονικό Άρθρο)

Ιστορικό σημείωμα

Αυτό το ηλεκτρονικό άρθρο δημοσιεύτηκε τον Ιούλη του 2013 στην ηλεκτρονική σελίδα της [Αγκάρας](#).

Περιεχόμενο

31 Ιούλη 2013

Το Σύστημαν: ένα τραγούδι-ιστορία μιας εξέγερσης

"τζιαι εννα γυρίσουν οι τροσιοί, τζιαι εννά γελάσουν τζι' οι φτωσιοί"

Το εξαιρετικό τραγούδι "το Σύστημαν" που πρόσφατα κυκλοφόρησε από το συγκρότημα Monsieur Doumani ήταν η ευκαιρία για να μάθουμε την ελάχιστη γνωστή ιστορία μιας εξέγερσης στην Κύπρο το 1833 που εκδηλώθηκε σε περίπου όλο το νησί. Το εν λόγω τραγούδι έχει μακρύ παρελθόν και με εξαίρεση την πρόσφατη, οι εκδοχές του τραγουδιού είναι ουσιαστικά τρεις: α) Η, πιθανών, αρχική τουρκόγλωσση με τίτλο "[Gavur Imam Isyani](#)", δηλαδή "η εξέγερση του άπιστου (γκιαούρ) Ιμάμη", β) Η δεύτερη τουρκόγλωσση με τίτλο "[Dolama dolamayi](#)" και γ) Η ελληνόγλωσση με τίτλο "[Να σου αγοράσω μηχανή](#)".

Η πρώτη είναι αυτή η οποία τραγουδάει την εξέγερση ενώ οι άλλες δύο έχουν θέμα άσχετο με το γεγονός. Η εκδοχή των *Monsieur Doumani* είναι η πρώτη ελληνόγλωσση η οποία μιλάει για την εξέγερση και ήρθε να συμπληρώσει το κομμάτι που έλειπε από την ιστορία του τραγουδιού.

Η εξέγερση

Η εξέγερση του "Γκιαούρ Ιμάμ" έλαβε χώρα το 1833 και στην πραγματικότητα ήταν η μία από τρεις εξεγέρσεις που συνέβησαν την ίδια περίοδο στο νησί σε τρεις πόλεις. Αφορμή ήταν η επιβολή νέας φορολογίας και η απαίτηση για συλλογή καθυστερημένων φόρων την 1η Μαρτίου από τον κυβερνήτη (Πασσιά) Σαϊντ Μεχμέτ και τον Αρχιεπίσκοπο Πανάρετο που είχε σαν αποτέλεσμα των ξεσηκωμό κυρίως της κατώτερης τάξης των χωρικών και αγροτών. Τρεις άντρες από ανώτερες τάξεις τέθηκαν επικεφαλής σε κάθε μια από τις εξεγέρσεις, έτσι αυτές πήραν το όνομα τους: Η πρώτη ήταν στην Λάρνακα υπό τον Νικόλαο Θησέα, η δεύτερη στην Καρπασία υπό τον μοναχό Ιωαννίκιο και η τρίτη στην Πάφο υπό τον Γκιαούρ Ιμάμ. Είχε προηγηθεί σειρά εξεγέρσεων τις προηγούμενες δεκαετίες με μεγαλύτερες αυτή του 1804 και του 1831 όταν πλήθος χριστιανών και μουσουλμάνων ξεσηκώθηκε εναντίον του Χατζηγιωργάκη Κορνέσιου και του Αρχιεπισκόπου.

Η πρώτη εξέγερση του 1833 συνέβηκε στην Λάρνακα όταν περίπου 8000 χριστιανοί και μουσουλμάνοι (ένας τεράστιος αριθμός για τα τότε πληθυσμιακά δεδομένα) πολιορκούν την μητρόπολη. Ο Ν. Θησέας (πρώην αγωνιστής της επανάστασης του '21) μπαίνει επικεφαλής μαζί με ένοπλους και πετυχαίνουν να ακυρωθεί η φορολογία. Ο Θησέας αργότερα στρατοπεύδευσε με 3000

άντρες στο Σταυροβούνι για δύο μήνες περιμένοντας οπλισμό που του είχε υποσχεθεί ο Γάλλος πρόξενος. Η ανικανότητα της κυβέρνησης να καταστείλει τις εξεγέρσεις βασιζόταν στην αδυνατότητα αποστολής ενισχύσεων από αλλού μιας και ο Μοχάμετ Αλί Πασά της Αιγύπτου τα είχε "χαλάσει" με τον Σουλτάνο (κεφαλή της αυτοκρατορίας). Όταν οι δυο τους τα βρήκαν και στάλθηκε στρατός στο νησί ο Θησέας διέλυσε τις ομάδες του και διέφυγε στην Ρόδο.

Στην Πάφο ο Ιμάμης που κατοικούσε στην Τρεμιθούσα, λόγω δικών του αντιθέσεων με την κυβέρνηση (που αφορούσαν και τις φορολογίες και ένα περιστατικό δημόσιας προσβολής του από την κυβέρνηση) σχεδίαζε εξέγερση από καιρό. Είχε σιγά σιγά μετατρέψει τον τόπο του σε στρατόπεδο και με την επιβολή της φορολογίας βρήκε την κατάλληλη ευκαιρία να προσελκύσει οργισμένους χωρικούς από όλη την επαρχία Πάφου και να τους ενώσει με τους δικούς του ένοπλους. Κατέβηκαν στο Κτήμα, έδωξαν τις τοπικές αρχές και έστησαν αρχηγείο στο παλάτι του Επισκόπου. Κράτησαν την επαρχία για περισσότερο από 2 μήνες ενώ διάφοροι άρχοντες της περιοχής, μεταξύ των οποίων και χριστιανοί όπως ο κοτζάμπασης Πηλαβάκης, παρακαλούσαν τον Πασά για να τους προστατεύσει από τους εξεγερμένους Παφίτες. Όταν ο Πασάς μπόρεσε να λάβει ενισχύσεις η εξέγερση καταστάληκε. Ο Ιμάμης είχε συνεννοηθεί με τον μοναχό Ιωαννίκιο στην Καρπασία, τον επικεφαλής της τρίτης εξέγερσης, ούτως ώστε να κινηθούν και οι δύο για να πάρουν την Λευκωσία, αλλά τα σχέδια του Ιωαννίκιου τέλειωσαν γρήγορα και ο ίδιος εκτελέστηκε με παλούκωμα. Ο Ιμάμης διέφυγε στην Αλεξάνδρεια όπου πιθανολογείται ότι εκτελέστηκε.

Εθνική αφήγηση και ταξική πάλη

Ο Αρχιεπίσκοπος Πανάρετος για τον Ν. Θησέα:

"...ηπάτησε [απάτησε] (ίσως και αυτός ηπατημένος από χαιρέκακους τινάς και κακοθελητές του γένους μου) περπάντηδες και τινάς Τούρκους και Χριστιανούς εκ των εγκατοίκων εις Σκάλαν και Λάρνακαν και όλους τους από της τρίτης τάξεως λεγόμενους Ευρωπαίους"

Το πάραπανω απόσπασμα δεν αφήνει αμφιβολίες για την στάση της χριστιανικής (Ελληνοκυπριακής αν θέλετε) ελίτ, ούτε τα γεγονότα των περισσότερων εξεγέρσεων του 19ου αιώνα στην Κύπρο αφήνουν περιθώριο για παρερμηνεία από οποιονδήποτε σοβαρό ιστορικό. Παρ' όλα αυτά, η ιστοριογραφία του εθνικού κορμού έβαζε πάντα αυτά τα γεγονότα μέσα σε ένα πλαίσιο εθνικών-θρησκευτικών ανταγωνισμών μεταξύ καλών, υπόδουλων Ελληνοκυπρίων/χριστιανών και κακών, αφεντάδων Τούρκων-μουσουλμάνων. Οι εν λόγω εξεγέρσεις ελάχιστα εξιστορούνται στην Κυπριακή βιβλιογραφία έτσι κι αλλιώς παρά μόνο διάσπαρτα και αποσπασματικά. Στις περισσότερες αναφορές, τα γεγονότα υποβαθμίζονται, διαστρεβλώνονται και παρουσιάζονται γεμάτα αντιφάσεις, π.χ. ότι συνεργάστηκαν και από τις δυο κοινότητες αλλά ήταν εθνική εξέγερση των Ελλήνων!!, ήταν αγώνας για "ένωση" κτλ. Κοινό σημείο των περισσότερων αφηγήσεων είναι η απόκρυψη ή άρνηση της δικαιοδικής διάστασης όχι μόνο των εκμεταλλευομένων και ξεσηκωμένων αλλά και των εκμεταλλευτών.

Η Εκκλησία ήταν συχνά στόχος εξεγερμένων, χριστιανών και μουσουλμάνων, όπως και άλλοι χριστιανοί της ελίτ του νησιού και αυτό γιατί οι διοικητικοί θεσμοί και οι οικονομική ιεραρχία κυριαρχούνταν από μια τάξη ανθρώπων πέρα από θρησκευτικές και εθνοτικές κοινότητες. Η θέση και δύναμη της Εκκλησίας απέκτησε τεράστια ώθηση στην Οθωμανική περίοδο σε αντίθεση με την υποδούλωση της στην Λατινική εκκλησία επί φραγκοκρατίας. Στον 19ο αιώνα η Εκκλησία καθόριζε τη φορολόγηση μαζί με τον δραγομένο τον οποίο πρότεινε η ίδια στον Σουλτάνο και συγκέντρωνε τις εισπράξεις. Η ισχυρή θέση της και του περίγυρου της προκαλούσε και σοβαρούς εσωτερικούς ανταγωνισμούς μεταξύ αυτής και της ντόπιας μουσουλμανικής ελίτ. Σαν εσωτερικοί ανταγωνισμοί και ξεκαθαρίσματα των ελίτ πρέπει μάλλον να ιδωθούν και οι εκτελέσεις της 9ης Ιουλίου 1821 (Αρχ. Κυπριανός). Χαρακτηριστικό δείγμα των συμφερόντων της χριστιανικής ελίτ αποτελεί η μεγάλη

εξέγερση χριστιανών και μουσουλμάνων του 1804 που, όπως αναφέρθηκε πιο πάνω, είχε σαν κύριους στόχους τον δραγομάνο Χατζηγιωργάκη Κορνέσιο και τον Αρχιεπίσκοπο Χρύσανθο, βασικούς υπεύθυνους για την αύξηση της φορολογίας. Ήταν αυτοί μάλιστα που κατήγγειλαν τους βασικούς δράστες στον Σουλτάνο και ζήτησαν στρατεύματα για να πνίξουν την εξέγερση. Ο μετέπειτα αρχιεπίσκοπος Κυπριανός που ηρωποιήθηκε σαν επαναστάτης λόγω της εκτέλεσης του, ήταν τότε οικονόμος της αρχιεπισκοπής και τάχθηκε εναντίον του λαού. Τα έξοδα του στρατού καταστολής τα ανέλαβε η ίδια η αρχιεπισκοπή (1.500.000 γρόσια) υπό την διαχείριση του Κυπριανού.

Σε άρθρο του που δημοσιεύεται και στην επίσημη ιστοσελίδα της Εκκλησίας με τίτλο "[Η Εκκλησία της αντίστασης](#)", ο ιστορικός και αγωνιστής της ΕΟΚΑ Γιάννης Σπανός αφού μας πληροφορεί ότι "παραϊστορικοί που επιδιώκουν ή επιλέχτηκαν να έχουν ρόλο στις διαστρεβλώσεις της διδασκαλίας της ιστορίας, εντεταγμένοι στη μαύρη προπαγάνδα, επιχειρούν να υποβάλουν στον κόσμο και ιδιαίτερα στη μαθητιώσα νεότητα, ότι η Εκκλησία και ο κλήρος ουδεμίαν αντίσταση έχουν να επιδείξουν έναντι των επιδρομών και κατακτητών της πατρίδας μας. Ψεύδονται. Υπηρετούν προπαγανδιστικές ατιμίες", παραθέτει σαν παράδειγμα της εκκλησιαστικής αντίστασης τον καλόγηρο Ιωαννίκιο "Αρχηγός της Επανάστασης του Ιουλίου 1833". Πέρα από όσα έχουμε ήδη αναφέρει για το θέμα, ο Αρχιεπίσκοπος Πανάρετος χαρακτήρισε τον Ιωαννίκιο "βδελυρόν ανθρωπάριον" και "δικαίως εκτελέστηκε".

Ο καλά κτίσμενος μύθος της Κυπριακής Εκκλησίας σαν προστάτης των καταπιεσμένων Ελλήνων του νησιού και η ερμηνεία για τις όποιες αγκάρρες στο νησί σαν εθνικές μεταξύ κακών μουσουλμάνων και καλών Ελλήνων δεν θέλουν πολλά πολλά για να καταρριφθούν. Στην πραγματικότητα οι συγκρούσεις προέρχονταν από αιτίες κοινές και στις δυο κοινότητες και η ταξική διάσταση κυριαρχούσε. Οι από κάτω βίωναν παρόμοια φτώχεια και καταπίεση και είχαν περισσότερα κοινά συμφέροντα μεταξύ τους παρά με τους ανώτερους τους, ανεξαρτήτως θρησκείας και έθνους και αυτό το ήξεραν καλά, πολύ καλύτερα από εμάς σήμερα.

Τζι'εννά γυρίσουν οι τροσιοί τζι'έννα γελάσουν τζι'οι φτωσιοί

εφτάσαμεν εις το αμήν, εν σας ακούμε πión κανεί

Αμάν κάτω τούντο σύστημα, του πασιιά το σύστημα

κλέφκει ούλλον το ψουμίν, το σιτάριν, το μαντρίν

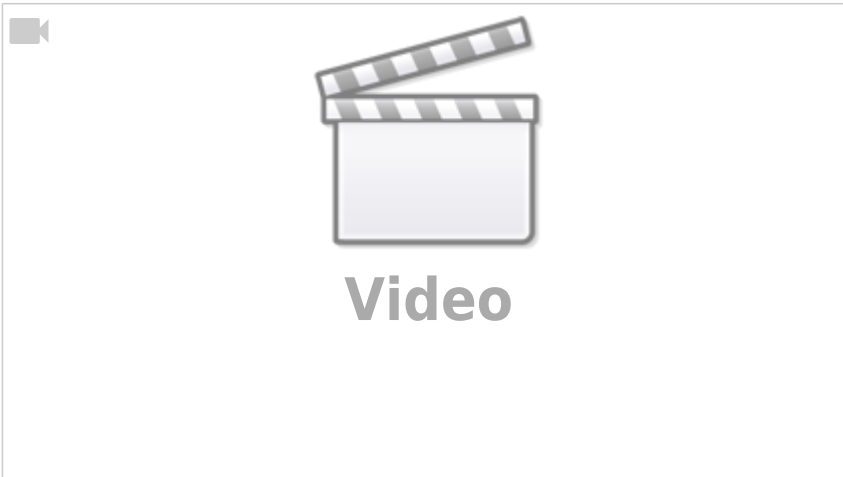
Έπεσεν ξηρασιά φέτι εν έβρεξεν πιον τίποτις

ο σπόρος εν έπιασεν, ο σπόρος εν εβλάστησεν

Μα οπασιιάς θέλει ππαράν, εν βλέπει το χωρκόν πεινά

Τζι'οι χωρκανοί πιάνουν κουσπίν, φκιάρκα, σωλήνες τζιαι σφυρίν

Τζιαι στου πασιιά παν την αυλή τζιαι κόφκουν του την τζιεφαλήν



Βασικές πηγές: *A History of Cyprus*, vol.4, George Hill

Cyprus and the Politics of Memory: History, Community and Conflict, Bryant, Papadakis

Χρειάζεται Τούρκικη Μετάφραση, Χρειάζεται Αγγλική Μετάφραση, Αγκάρρα (Ομάδα), Ηλεκτρονικά Άρθρα, Δεκαετία 2010-2019, 2013, Απροσδιόριστη Τοποθεσία

From:
<https://movementsarchive.org/> - Κυπριακό Κινηματικό Αρχείο
Cyprus Movements Archive
Kıbrıs Sosyal Hareket Arşivi

Permanent link:
<https://movementsarchive.org/doku.php?id=el:digital:agkarra:sistema&rev=1593088296>

Last update: **2025/04/20 19:41**

